ה מ א ס ף

לחדש טבת תקמ"ה

א

שירים

(החקים והמשפטים אשר יעשה לותם החדש ומי שהם *)

מִי זֶה הָאִישׁ שֶׁחַר שָׁלוֹם עַד קֻבָּה
לָשֶׁבֶת בְּטַח כָּל־יָמָיו מִסַּעַר,
פֶּה בִּדְרָכֵי תֵלֵךְ אַל תֵּט אֶל עֶבֶר,
כִּי זֶה הַיּוֹכַל כָּל־טוֹב אַף זֶה הַשַּׁעַר:

עַל הוֹן תָּשִׁישׁ, רַק לֹא תָחֵת עַל שֶׁבֶר,
[אַתָּה תֶּחְכָּם, רַק לֹא תָבוֹז אִישׁ בַּעַד]
בַּנֹּעַם תִּתְרָאֶה לְקִרַאת כָּל גֶּבֶר,
אֶת חַיָּשִׁישׁ תָּהֵדַר, תָּחוֹן הַנַּעַר:

*) השירים האלה לקוחים עם' אלה בני הנעורים להרופא אפריים לוצאטו. ולהיות כי נעמו דברי הספר הזה על פני כלו, ותינקו מלוי ניניו, כי לא בדפסו נמצאו יתר מחלה ספרים, הנגנו פה ליזה שירים לדוגמא, להרחות את ימים לעין כל, חולי נעורך את לב יקירי ברלין רחמי הדפוס אשר לאכרת חכון נעריס, להדפיס את הספר מחדש לתועלת הנערים המשתלים תוהבי המליצה.

דברי המוקפדים.

אַל נָא תְּהִגֶּה אכם לא תִשְׁפֹּט כָּל־אֹמֶר
אַל נָא תִשְׁפֹּט אִם לא תַחְקֹר כָּל־טַעַם,
אַל נָא תַחְקֹר אֶת הַנִּשְׂגָּב מֵחֹמֶר ·

אִם יֵשׁ עַוְלָתָה בְּךָ אָחַר אַל תִּכָּח,
אִכ זָר שִׁמְךָ נֹאץ אַל תֵּט בְּטַעַם,
שִׁיתָה תָּמִיד יִרְאַת שַׁדַּי אֶל נִבָּח ·

ב

על נאמרו תמד לנושי מכלול העוזניס לתרות יוסר ·

בָּחוֹר כִּי פָז וָחוּר בָּחוֹר בָּחַרְתָּ,
וּמִעֵט אֶל הַמּוּסָר לִבְּךָ נָתַתָּ״ה,
אוֹי מְרֻחוֹק אֶרְאֶה אֵיכָה נִגְזַרְתָּ,
וּלְגַדֵּל שׁוֹאָתָךְ אֶפְחַד, אֶחַתָּ״ה,

שָׂם מָצְאַתְּ אוֹן וָהוֹן אָצַרְתָּ,
מִסִּבֵּן מֵאִישׁ אֶבְיוֹן תִּהְיֶה מֵעַתָּ״ה,
הִנֵּה בִידִי שָׁלָל שׁוֹלָל נִשְׁאַרְתָּ,
וּלְוֻפִּין קְנָנִיכ נִקְנֵיתָ אַתָּ״ה ·

דַּע נָא וּרְאֵ״ה אָמְנָה, כִּי פֹּה בָּאָרֶץ
מֵאֶלֶף הַטּוֹבוֹת תּוֹחֶלֶת אֵין,
כִּי עַל הַוָּה הַוָּה, עַל פְּרֵץ פָּרֵץ,

וְלָבָד יִיטַב אֶל אֵל, הִנָּתֵן עַיִן
עַל עֹשֶׁר הַשָּׁמוּר בִּמְרוֹמֵי עָרֶץ,
כִּי הָאָדָם בִּלְתּוֹ נֶחְשָׁב כָּאַיִן.

ג

בדברים נימוסים אל המכס הנעלה, במו"הרר יעקב מי שמך
מ"ץ דק"ק נורימיז, בחלותו בכאב הכליות כי הדקה לא יוכל
ויגרשו מימיו רפש וטיט, וכל קהל ישרחל עומד בית י"י
ביום צום להפיל תחנה ליסועתה לו, ותחל רוח י"י לפעמו
והוליח את התנן הרחשה כרב חיל.

עוֹרָה אָדוֹן הָוֶה, וּרְאֵה כִּי מַיִם
יֵזֶה הָעָם הַזֶּה דוֹמֶם כָּאֵבֶן,
וּלְשֶׁבֶר אַנְחָתָם נֶעֱרְמוּ מַיִם,
כָּפִיס מֵעֵץ תְּצַעֵק, מִקִּיר הָאֶבֶן.

אַתָּה עַתָּה כַּבִּיר הַשֵּׁף הַמַּיִם,
וּבְנַחַת וּרְוָחָה הוֹצֵא הָאֶבֶן,
וְלֵב הַנִּצָּבִים נָמֵס כַּמַּיִם
אַל נָא יֵרַךְ לִבָּךְ חָזָק מֵאֶבֶן.

הָאֵל חַנּוּן הַהוּא, כִּי נַחַל מַיִם
אָז בִּישִׁימוֹן מִדְבַּר הַוִּיל מֵאֶבֶן,
מִמַּעֲנֵי יְשָׁעוֹ יָרִיק לָהּ מַיִם.

הֵן עוֹד מִפִּי הַבּוֹר תָּסִיר הָאֶבֶן,
עוֹד כַּמִּשְׁפָּט רִאשׁוֹן תַּשְׁקֵנוּ מַיִם,
עַד כִּי בָהָר הַטּוֹב יִוָּסֵד אֶבֶן.

משאת הרועה *)

וַיְבָרֶךְ יהוה , וַיְשַׁלַּח בּוֹ מִן הַיְעָר אֲשֶׁר כָּרַכְתִּי סְרִיגִין ,
וְקַרְדֻּמוֹ בְיָמִינוֹ • שָׂמָה נָקָף סַבְּכִי יַעַר בְּכַרְמֶל ;
וּמַקְלוֹת לַבְלָה פָּרַת , לְגַדּוֹר פִּרְצַת גְּדֵרוֹ כִּי נֶהֱרָסָה ; וַיֵּלֶךְ שָׁמוֹחַ
תַּחַת מַשָּׂאוֹ אֲשֶׁר נָשָׂא עַל שְׁכְמוֹ •

וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא , וְהִנֵּה חַלָּה אַחַת שְׁתוּלָה עַל שְׂפַת נַחַל
סוּטָח , וְחַלָּה נוֹעַ תָּנוּעַ • כִּי בְּגַעֲשַׁת רוּחַ הַקֹּדֶשׁ
בְּנַחַל גִּלּוֹ מִימָיו וַיִּסְטוֹף אֶת הַחַדְמָה מֵעַל שַׂרְטֵיהָ , וַיָּרֶץ
חַשְׂכָּה לְהַסְבֵּר , וְלִכְפּוֹל אֶל תּוֹךְ הַמַּיִם • וַיְהִי כִּי בָּא מִשְׁאַל
עָלֶיהָ וַיַּעֲמוֹד תַּחְתֶּיהָ , וַיִּלְכֹּד בְּמֹר רוּחוֹ כִּי עֲנָקָה נַפְשׁוֹ •

וַיֹּאמֶר וַיֹּאמֶר : גַּד לִי עָלַיִךְ , עֵץ חֹרֶךְ קוֹמָה וְיָפֶה גּוּף אַתְּ ,
לְכָל , עוֹד מְעַט יִמְשׁוֹל עָלַיִךְ חֹסֶד הַכֹּתֶל וְגַרְגֵּךְ מֹחֶרֶן ,
וְהָיוּ דְלוּתַיִךְ וְעַפְעַפִּיךְ מַסְגֵּק לְסָטֵף מִימָיו , וְלֹא כוֹדֵע מְקוֹמֵךְ הִיא —
חוֹלֵם לִי חֹכִי , חֹס יִקְרַךְ לְמָגוֹן ! וַיִּשְׁלַח אֶת גְּרוֹר הַסַּכִּים
מֵעַל שְׁכְמוֹ , חִי חֹכִי ! טַרְפִי נְמוֹחִין לֹא יֵיבְשׁוּ , וְגַרְגֵּרִיךְ לֹא
יִבְתְּקוּ ! וַיִּקַּח אֶת גְּרוֹרוֹ וַיֹּאמֶר : הַסַּכָּר סַנְכִּים הֵיעֵר ? עוֹד
חַגֵּדְנָא לִי מַקְלוֹת לְחֹרוֹת תַּחְתֵּהֶן , לְגַדּוֹר פִּרְצַת גְּדֵרִי כִּי
נֶהֱרָסָה •

וַיִּקַּח , וַיִּפְתַּח , וַיַּסֵּד הַחַדְמָה סָבִיב חַלָּה , וַיִּתֵּן
מִן הַמַּקְלוֹת וּמִן הַסַּכִּים דַּיָּק סְבִיבָה , וְאֶת גַּרְגְּרֵי כַּסָּה חַדְמָה ,
וַיַּעֲמֹל בְּזֹרְעוֹ בָהּ וּבְזֹעֵת אַפּוֹ עַד כִּי סָכָה חַלָּה לְחַיְתָהּ
וְלִמְצָכָה • וַיְהִי כְּכַלּוֹת אֶת מַלְאַכְתּוֹ , וַיִּקַּח אֶת קַרְדֻּמוֹ עַל
כְּתֵפוֹ , שָׂמַח וְטוֹב לֵב , וַיֵּשֶׁב תַּחַת צַלְלֵי הָעֵץ , וַיִּשְׁמַע בְּיָנִין
מִשְׁמָן , וַיֹּאמֶר : חַסְרִין חַלָּה חֲדָרֶת ! עוֹד יִחְסַךְ כָּל עוֹבֵר ,
וּבְלֹא יָחוּל שֶׁבֶת • עוֹד יְבָרֵךְ הִיא חוֹרֶת , כִּי יִשְׁתֹּף לָהּ ,
עוֹד תַּעַט בְּדִיס וְתִשְׁלַח פְּרִיָּה , וְהָיוּת לֹא בְּקִנֵּן , גַּם זְמוֹרוֹת
שָׂמַח בְּהַרְיוֹס תְּהִי עָלָיו סְתָרָה •

וַיָּקָם

*) Nach Amyntas, Geßners Schriften 3 Theil.

ויקם ללכת, ויצת על פיעד פניו • ויהי הוא הולך,
ויקרא לחליו מלאך ה" מתוך האלה: משאל עבד ה"!

הטיבות כי הי' עם לבבך — ועתה לתה פקדת על העז:
וגבות עלין, בחשר ינן חים על בנו להצילו מרעה, גם אני
פקד אפקדך • שאל מני ואתנה, תנור אומר ויקס לך,
פלא ידעתי כי מצער מקנין, וכי רק תמע הכה כל פלחן אשה
בעדרך •

רפל משאל על פניו ארצה ויתמגן: ויחי נא ברזילי
מחלין! אם מצאתי חן בעיניך, וה את הקניר כי נפל
ברזילי שכבי על ערש דוי •

ויעתר ה" לו, וברזילי קם על רגליו ויהי מחליו •

אולם גם את משאל פקד ה", ויברך את ביתו ואת
מקנהו, ויהי כועם ה" עליו ומעשה ידיו כוננהו
ויפרץ בחים למאוד מאוד •

אמרו לנדיק כי טוב, כי גמול ידיו יעשה לו!

דוד פרידלענדער

ב

מכתבים

כ"ה ברלין יום ג' ר"ח שבט תקמ"ה לפ"ק •

חבר משכילים ורבי פעלים יגברו חיילים ללקן ולכרר מלים
בספרי קודש הלועים ה"ה עדת דורשי לשון עבר
נר"ו • ינן ה" בעדם, ויהי כזית הודם •

ביד ריעכם ה"ה הכ"מ ידיד נפשי מכס וקופר כבוד הר"ר
איצק

איצק אייבל נר"ו דרשתם לותי לפרש לוז' מקרות מתומות שבספר לויד , ובס הלו שהודעתם בקונטרס המלקט מחדש סיון תקמ"ד שהם חתם לויד מעכהו • לומת כי מתומים הם , ומה שמצא כתוב עליהן בדברי המפרשים ז"ל , לא יקשיב לב המעיין המבקש לפרוש לותם על פי הפשט הברור • לך רויי מה לעשה לכי ? הס לפרוש לותם דר בתר , וכי מוגיד תדות ומתיר קשרים לכי ? ומס לשלות לבם נייר חלק , החובל עשה כוחת לחוכים קשובות לשמוע ? ולומר לחדבר וירוח לי , כי לת חשר לחדבר תשקלו לתם על מחוזי דעתכם ועמכם כל הקורת בקונטרס המלקט ודבר מה יכינו והגידו לי • ולחל בהנעה לחת לשיחכה ליקוד מוגד לפרוסינו וחת היח •

בשבאן על לויד מכחוד וחלי רע הפלח ופלח מלת ס" , המליטו ריעיי כי לון ועמל בקרבו, וחלה נרמו לו • כי לח יכלויד הפס לוש לדיק חכס, כי לדיק ויסר ס" ולח עולתה בו • גס לח בסתר לבם דברו וחת , לחבל כל רוחס הוליחו , לבוכים לת לויד על בניו לחמור לדיק בעודו רגע לתה , וכמו שכוכר מפורש בכל מעבותיהם • ויכי וחת כרלח בעלמות לויד , ענמה בפשו לדבריהם כי ידע לת נפשו היקרה תמימה היח ומום לין בה, ע"כ התמרמר עליהם בכל כחו , ובכל מעבותיו בוכיח רוע לבם על פניהם והחליט שהוח יסר ובר לבב , ולילנו חפס במכלוכית , לחבל מיד ס" הס , ודעתנו קלרה מהסיג סודו ודרכי משפטיו • ולעומת זה בפעם בפעם התלחלו ריעיו להלעיג על דברי , בחמור לו לורר עונך כלבב , וע"ב מלחוך הרעות החלה , ובלומת היה לויד לוש לדיק , כמו שהעיד עליו בכתוב בתחלת הספר , וכמו שחרה זה גס לחליהוח — כחמרו ובטלת ריעיו חרה חתו כי לח מלחו מעבה וירשיעו לת לויד (ל"כ נ") כלומר לח ידעו דרך ס" וע"כ לח יוכלו מוענה , ולבסוף על נבלותם תלו סבת הנבלחות ברשעת לויד והרשיעוהו , וזה עון פלילי להרשיע לדיק , וביותר לרוחק לויד מוכה חלהים ומעונה , ולהסקות חומז לנפשו , וע"כ לחמר להם הפס , לויד עבדי יתפלל עליכם , כ"ל פניו חסלו לבלתי עשות עמכם נבלה , כי לח דברתם חלי נכונה כעבדי לויד (ע"כ ח") וברחות לויד כי דיעיו שיו פניהם כחלמים , עומדים על דעתם לברשיע לותו , ספך במעבה זו כל רוחו , ונכר כח במליותיו , ויחמר עד חכה תוניון כפסי ותדכחוכני בימים , זה עבר בעמים תכלימוני לח תבושו תבברו לי (ו"ש

ו"ט ב" וג") ודברים אלו מוכיחים מדבריו, מבר עוד ע"ז פסוק ד" ה" ו" ת"כ חזר ולהזכיר רוב צרותיו והודיע שהן צרות כפולות לנוף ולבנמה, כשמתו עליהם מולעתיה, וכזה גם מלחמו ומיונאי מיתיו, יתעבה וימחסה עוילים וכני כלי שם. ונופו וקברו מוכים עד כלתי האחיר גם מתום, ובקש מריעיו שיחזקו אותו ואל ירדפוהו עוד גם הם, לדון אות כרשע אוכד ברשעתו, ואתם דברינו במלינות התחומות שנשלחתם עליהם, אל כל טרם נזכירם נציגה תחלה בדרך קצור ראש הכוונות הכלולות בהן לפי דעתי, ואז המלינות תשרנה לבת כפי הסדור שהקדמנו, וכך הוא.

אמר איוב, אתם ריעי מדוע תרדפוני ואלי הנדתי לכם פעמים רבות כי רעה לא תמלא כי, ואם תאמרו כן דרך בבר לכסות על פשעיו נגד בני אדם כאומו שנעלם מהם קוד לבו. לא כן תהי שמעו כח את אשר לנכרי מוקש, והוא שיכתבון אלי על ספר, ויחקבון בצור חזק, למען יעמדו לעד, כי ידעתי שאם בדור זה אין שומע לי ונפשי מתעטפת כל היום במרפת מחרפיה, יקום דור אחר, וביניהם יולדו אנשים העומדים בסוד ה" וכשיקראו מה שחקוק בסור, כל הרעה אשר עברה עלי שהכלימוני בם ריבי, ומה עניתי על דבריהם יגידו לכבי תבל על מה היתה את, וילדיקוני ויאשרוני, ואז תמלט נפשי מחרפתה. כי ידע אני כי הם ינאלני מחרפתי שלא תהיה חרפת עולם וכלימת נצח, כי הוא גואל נפשי שעבדו באמרית, בהודיעו שהוא לעבני ארץ ויביאנו על מה שעשה ה" ככה בדור ההוא לאיש צדיק כמוני, ואילו גם אדם כמוני אריב, רמה תכסה על שניו, ואם לא ילדיקני איש ריבי בפודמי אי תאבד תקותי להמלט מחרפתי, לך מצפני את ה" שהוא אי לעד, ומכל מיקום אשר על פני האדמה העומדים לדור דור, כי המיכים לא יכלו רק הפרשים, הוא יקום לאחרון לכלם. כי הוא ושכותיו לא יתנו, לכן בחיזו דור לאחרון טיסיה ים בידו לגאול נפשי מכליותה, ובהיות פתיני פוש לשאול עלי זאת ומנקם אכי מיעמדו הדברים לעד, תדעו כמה נכון לבבי ובטוח שלא הרשעתי, ושאיכי חשם בנרותי, ולכן כשאני מתבונן במיכלובות, בן בחרפת נפשי בן במפת שבשרי, תמיד אכי נופה בעין לבי אל השם, להסתכל בדרכיו ובהנהגתו העליונה, אולי אלי דבר תוכל, לדעת על מה הניח עלי את כל הרעה הזאת, והרבה פעמי חכם. ואל תאמרו גם זאת יקשה לך לשון, כי אתה נדיק בעיניך, ועוד לך יותר להסתכל בדרכיך אולי לא

לא עובים הם, ולפפפם במעשיך, לדעת במה נכשלת, ובמעפורו הוכחת במכאובות חלו. דעו כי לא מנעתי את לבי מעשות זאת, פסתכלתי על עצמי בעין לבי, וקלתי דרכי ומעשי ורחיתי הכל רחויה בהורה, אבל לא מצאתי בהן דופי ולא תוכל להסתכל בהן יותר, כי כבר הסתוננת כליותי למנוח דבר זר ולא מצאתי. ואיך אתם ריעי תעיזו עיניכם להכליפוני, ! פתורכם מה תורך לשיין ולהסתכל ולבקר בהיכל ה" למנוח קודו ולדעת למה הסב על היוב הכרות החלה, והסיבה כמלאת בחיוב עצמו, כי מטח לה", וכי דבר קטן עון זה בעיניכם, גורו לכם פן ינקם מוכם בחרב, כי עוכם רב הוא, ודרך תימות הוא כי הרשעתם לדיק פחיכם יודעים בו רעה, הלבפתם פנא, דכתם לותי לתובה, הביתם בחמרי ביכם לחים מוכה תלהים ועל כל זאת בפרעון במרב כי דם יחסד לחים בעוסך כחלה. חלה הם הכוונות פשערתי בכתובים שכפחלתי עליהם, כלם הולכים מסרים כפי הענין שנדברו עליו, ורחויין להאמר מפי חים לדיק וחכם בחיוב; ועתה בחיום בחיק המליצות הסתומות שכדעתיכו לבפרם בם, ורחה לם תובלה הביל לותן.

כה דבר

מי יתן איפוא ויכתבון מלי מי יתן בספר ויוחקו, בעט ברזל ועופרת לעד בצור יחצבון: בתובים הללו מכוחרים מן הקיפור שהקדמנו.

ואני ידעתי גואלי חי ואחרון על עפר יקום,

על כן שחלתי ביקצבון מלי בלור העומד לעד; כי אתים ידעתי, ה" כי יש לי גואל והוא ה" ית" כי לא יעזוב גפש צדיק לכלימת נצח, ואם עתה בוטת פני כתתני, כי ימיטו עלי אתן, בדור אחר יודיע ה" דרכו לתקידין אשר יקראו הדברים הכתובים בלור ויבינו על מה עשה ה" לכה לחים הוה בחומיד של נפשו שהיתה נקיה מפשע, ובהודע לכם בחמת תגאל נפשו מכלימתה. ומכוח ידעתי כי גואל זה חי לעד ואחרון מכל היקום על עפר יקום, ולכן גם אחרי דורות רבים יקדם כי תכזים הקורחים מה שחקוק בלור ויבקשו פשר דבר, ידרשו בה" ויודיע להם בחמת וכמו שבארנו בדברי הקפור, ולכן.

ואחר

ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוה כלומר

לפי שברור לי שאיני יוצא בדבר , כשאתבונן על מכותי כנוף וכנפש , ליכני מסתכל על עצמי , וזה מדרכי וממעשי גרמו לי זאת , לכל לסתכל על הנפש כ"ה בי תשוטטנה מחשבותי לחזות בדרכי ה" ולבקר בהיכלו לדעת מדוע עשה ככה לחיים יסר כמוני . והמלינה תוכל להתפרש בדרך תימה , אחר שברור לי שאני צדיק , יפלא שנקפו המקפים מכות כאלה אחר עורי , ואחרי העור הבשר והגידין והעצמות ואיך נגעה רעה כזאת בעור צדיק כמוני , שבלעה בשרי ועצמותי וע"כ מנסבת בשרי המנוקף לחזה אלוה ואתבונן למה עשה לי זאת . או נפרש רחשית הכתוב על מכות גופו ואחרית הכתוב על תרפת נשמתו ומלת ואחר מוסך לשתיהן , אחר עורי הוא הבשר והעצמות ואחר הבשר הוא הנפש ומשם שקרה לשתיהן לחזה אלוה ע"ד שפרשתי , או נפרש ואחר עורי על עלבון הנפש ונקפו זאת על מכת נפשו שזכר במעשה שנקפיהו בני אדם , ושוללים בתרפתם שתרפוהו , וכן מבשרי מכות גופי , משתיהן לחזה אלוה ע"ד שפרשתי וכל הולך על טעם אחד שאין בידו לנקש הנכה רק אחד ה" ית" , וזה פי" מלת לחזה כפי הלשון שהוכחתי תמיד על המוסב מחשבות שכליות להבין דבר על בוריו , פעמים יבין ופעמים לא יבין , כמו ואתה תחזה מכל העם (שמות י"ח כ"א) וחחזה לבני ספית לבי (מגלי כ"ד) וכשנבור אמריו רחיה ידעתו שעמד על הדבר , כי מלת רחייה על רחיה נמרה שמתברר לו הדבר , ולכן אחר וחחזה לבני אמר רחיתי לקחתי מוסר , שבחזותו רחה ועמד על הדבר , ולפי שחיוב בחזותו לא הסיג ברור דבר, אמר סתם לחזה אלוה ואין כן בכתוב הסמוך שנזכרו גם שניהם , וכמו שיתבאר . וכן כן בקודש חזיתך לרחות עוזך וכבודך (תהלים ס"ג ג") שחזות היה למען ירחה עוזו וכבודו , גם בתורה נאמר על משה ואהרן ובניו ובזקני וירחו את אלהי ישראל (שמות כ"ד) אחר על החלילים נאחזו ויחזו את אלהים (שם כ"ד) גם בשחלה נכוחה על חיוב אמר ועתה עיני רואך (חיוב מ"ב ה") אחר קודם לכן אמר לחזה אלוה, והכן כי זה ענין נפלא ולא נאריך במקום זה . ושמא תאמרו בחזותך אלוה חטלת , כי היה לך לחזות בנפשך מה הן דרכיה ומעשיה שסבכו לך ברעותיהן את כל הגער הזה , דעו

אשר אני אחזה לי ועיני ראו ולא זר כלו בליותי

בחיקי לכי מזיתי את עצמי ומקשבותי התשוטטו בלב

בכל דרכי ובכל מעשי, ועומדתי על כל פרט ופרט בבירור גמור שהיה הרצוי ובכל מה שרציתי לא היה ענין רע וזר, שיגרום לי הצרה הזאת, ולא תחשבו שאין לדם רוחם חוב לעצמו, ואינו מעמיק בהסתכלותו על דרכיו, ועלומיו למקור פניו יתי' אין הדבר כן, שלא בכל כחי השתוקקתי כליותי להבין ולהשכיל עליהן ואעפ"כ לא רציתי בהן זר וכבר כלו מחשבות לבו בקרבי ואי אפשר לי למצוא השתכלות קדשות, פסקו כליותי בחיקי מהסתכל עוד, ודומיתם בם" תהלים כשדבר על מחקריו בענין צדיק ורע לו אמר, כי יתחזק לבבי וכליותי תשתונן ואני בער ולא אדע (ע"ב כ"ח) כלומר אעפ"י שהשתוננתי כליותי מאד לחשוב על טעם דבר זה, אני בער ולא אדע, וכאן מוסיף לומר כלו כליות בחיקי כלומר מרוב מחשבותי פסק כחם מחשוב עוד. והכך רוחה שמפקוק זה שמדבר על חוזתו בדרכי כפנו ורצה להודיע שעמד על בירור דבר, זכר לעון רציחה אחר מלת לחזה וכמו שפרשנו בפסוק שלמעלה. ומה נעים לפרושינו מלית ולא זר ופרושו ענין זר לו דבר זר, ודבר זה נופל על דרכי היצר והרשעה שהם זרים לנפש העליונה שבאדם כמו שיניך ירחו זרות (משלי כ"ג ל"ג) הפכפך דרך היש וזר (שם ד"ל ח") כמו זר נחשבנו (הושע ח" י"ב) וכן כאן שעיניו לא רחו בנפשו דרך זר כלומר הכל רחו עיני לבבו זר לא רחו, ומה טעם לפרושי זולתינו שעיניו רחו זולת ואיש זר לא רחם, וכי זה דרך לעון בני אדם כשיתמרו עיני רחו זולת שיוסיפו לומר לא מזר הרוחה ואני אספר על פי רציתי שלא אני הרוחה הלא כל זה כלול במאמר שעיני רחו וידענו שעיניו מגיד על פי השמועה. ולדבריהם יש להמתיק המאמר כך, מלת רחו חסר הנקוד, כדי לסמוך אליו דברים רבים, רחו נדקתי, רחו יפרי, רחו תמימתי, רחו עכותי טובי ומספרי ורבים במוסם ועוד מוסך לשתים עיני רחו אלה שתמרנו שלא רחו דרך זר, והכל אחד.

כי תאמרו מה נדבק לו ושרש דבר נמצא בי

ואתם רעי מעיזים פנים להרשיע צדיק כמוני בתמרכם תמיד מה ברדף לו, מה צורך לחזות אלוה להתבונן בעצת ה" למען נדע למה הביא עלינו את הרעה הזאת, וסבת הרעה היא ליוב עצמו וכמלאת בקרבו כי עונו בו, ליקו"ל תשובו לומר: עון פלילי כזה הוא מתות כאלה לכבד מרוב עלבון נפשו הלא תגורו לכם מן יקום הסם מכם בחרב וכמו שפרש בעמוק, וזה עיקר פי' מלת נדבק שבהזכרו על הדברים מעכביים ומכלים

ומכליים עניכו על המתאמן לחקור על הדבר להשיגו ולדעת אותו, כמו וכדעה וכרדפה לדעת את ה" כשחר נכון מוצאו (הושע ו") בקש שלום ורדפהו (תהלים לד" טו") שמעו אלי רודפי צדק (ישעי" נ"א ז") ומלת לו כמו למענו עליו בעבורו כמו אמרי לי אחי הוא וכן כאן מה נרדף לו מה צורך לנו לחקור על סבת צרתו ומרע דבר זה ובבואו שמא ממנו עד עושה פרי הרעות ההלה במצח כי.

גורו לכם מפני חרב כי חימה עונות חרב למען תדעון שדון רחוי לכם לירוא שלא יהיה עליכם

חרב נוקמת נוקם ועתכם זאת, כי דרככם היא דרך ממה, שאתם מדברים עמי כלוזבים בשער מרשיעים אותי מלביכים פני מכאיבים את לבי ומכעיסים אותי על פני ולא תחמלו על נפלה לבב כמוכי אשר נדול כים שברו, כל אלה הם עונות שנפרעין עליהן בחרב, כי הם יחשב לאיש העושה זאת, והנה כי חמה עונות חרב הוא מאמר מוקבר בבתוב זה ומפרש טעם מיגורו מפני חרב לפי שדרך חמה שהם נוהגים פה מוצאת לחריב עונות שנפרעין עליהן בחרב, ועיקר המאמר גורו לכם מפני חרב למען תדעון שדון ופירשו עליו למען תדעון על ידי הפורענות היא דין, דיין על המעשים. ולדעתי לפשר טעמינו בעבור שאתם רוחרים בשוד להצר ולהכאיב בני אדם כי מלת למען כמו בשביל או בעבור כמו כי ידעתיו למען אשר יצוה (בראשית י"ח י"ט) ומלת תדעון על אהבת הדבר ודבקותו בו וזה ידוע, ומלת שדון כמו שוד ושדידה כי אין אנו יודעים משקלי השמות כלם, וכמו מפני רשעים זו שדוכי (תהלים י"ו) וכן שדון שם מנזרת הכנין הכבד ופרושו גורו לכם מפני חרב בעבור להכותם שוד ושבר, כי על עונות של חמה יש נקמת חרב.

זאת מצאה נפשי להגיד על שאלתכם, ויש לטעה ולומר הדברים עוד, לך רב עשולי לא לוכל לעשות כפי מפני, ועמכם כור ומצרף לזקק אותם, והיה זה שלום מאת המקום טובתכם ושמח בהשתדלותכם לבקש לחרי לאמרי יותר.

חקטן נפתלי הירץ ויזל.

ג

תולדות גדולי ישראל יפקד מקומו .

ד

תולדות הזמן יפקד מקומו .

ה

בשורת ספרים חדשים

ספר יריעות שלמה .

והוא ביאור על שמות גרדפים שבלשון עברי , חלק ח" בן יתבלהו השמות המתיחסות אל הזמן והמקום והתבונה , ובהקדמות הספר יתן לומר בסבת תוספות החכמתיו ובסיבת וח"ו המספבת . דיהרנפורט בדפוס ר" יחיאל מיילן שבת תקמ"ד ק"ך דפיס מרובעים , ושם המחבר ר" שלמה בח"ו זעליגמאן שפהיים .

מסילה מדבר בלל המחבר הלזו , ומפיו הוציא מיליס חדשים , לחבר ערך לא נשמעו , ואיש לא שם לבו על ענין הזה , ואם רבו , במו רבו בעלי הדקדוק עלמן מספר , לחנגש בדרך הזה לא הלכו , אין בס אחד (זולתי אחד בדור אחר עקבותיו גודעו על ומבכות הרועים לרעות בנבי הורית הסרסים , ועוד לא גלה את כל העולה על רוחו) כ"ל המחבר המוכתי התבדל נפשו , לרדת במצולת מקירת הלשון , וישבור בתהום רבה , לדלות פניניס ממים עמוקים . ידה מבן פינת בפרו ספיר גזרתו , על מרחי הלשון ומכתתו הרחבנה ,

הרחבה, אלא היתה מחלה מותית דווקא, (לף שעוד יש מקיות עלומות, כאשר הערה המחבר בעצמו, אלא רחוי לתוך הדין על פיו) ומשמות הגרדפים נמנעים, כאשר הניח לברר בהקדמותו התרוכה, ההולכת לפני הספר.

בך דבריו נכוחים ויפרים למוצאי דעת, ותקירותו תחר חזן ותקר, על דרך כלל טובים ונחמדים מפז, לין בהם נפתל ועקש, זולת המעט אשר העמדנו עליו בעיוננו, וגרחה לנו אלא העמיק המחבר לעיין ולפקח על עקבי החקירה שהוא מסתדל להעלות דבריה גלולים וברורים, ועתה נעיר פה את אשר מצאנו, רק מלאכת החתת ולהעמידו על החתת, לא שבכינו עליית מספטנו על גל של חכני הנבחי להטיל דופי וגנות בו, חולין הוא לנו ותלילה להמחבר לחשוד אותנו בזה! ולא בכחיד ההשגות ואשר מצאנו בדבריו מהבלתי מדק, למען יוכל לייסרם בעשם אחר, ויהי התועלת כפליים לנו ולו.

בהקדמתו, דף ה" ע"ב "וכבר אמר החכם היווני, שהוא המיסוד תרפה הוא לנו" לכל יותר היה לו לומר שהוא הדיבור תרפה הוא לנו" לת ידענו למון אל כוונת המחבר; בחיות שהיווני בהשכל ידבר, כמו שבניח הר"מבי"ם, מורה חלק ח" פ" מ"ז, גם פ" י"ד מאמר ה"ג מם" המידות לאריסטוט והיתה כוונתו, שהוא המיסוד בחמת מעלתו גדולה בפני עצמו, ואנחנו נריכים אלין למחוד, אמנם בערך מעלת שאר המוסדים הוא פחות וגרוע. ומפני שבשאר המוסדים יש בת חוק בהחיבת העיניים והברתם, שהמה מקיפים ומשיגים העיניים על נד הדקות והסתרה מדעת, ולפי שהכח אשר במיסוד הוא למטה, עד שאין לו מבוא כ"ל בהחיבת הרך והקפה, החלוק והפנוס, והוא עינין המורי (מיקטרייעל) לזה ייחסו לו הגרייעות (גרונדפייט) במעלת הרפדה לת שבוונו אל התוספות, והחסרון לפו הו לגמרי, כי בחסרונו היינו חסרי טובות ברבה.

מבך החמור גרחה שהיווני יפה דבר, לך המחבר לת דבר נכוחה במה שאמר שהוא הדיבור תרפה לנו, (ולדעתינו לם שטעות סופר הוא, או שהמחבר נפל בחמהמורות השגיאה לכתוב, הוא הדיבור (לר זין לר שפרחכש) אשר לת יבוחה בשם זה, ולת שם לו על פני חוש, זולתי החמשה

המעשה הנקובים בשמותם, והדיבור הוא רק כח בנפש, והיה מהריאו לכנותו בשם כח הדיבור, והיא הכח (דש פרמענן) לבטא את מחשבותיו הפנימיות ע"י קול ההברה ולאודיע רעיונותיו אל זולתו חבירו השומע) אם שכיון המחבר שבעבור זאת הוא הדיבור מרפה לנו, שהוא קשה הפעולה, ויותר טוב שנהיה נעדרים ממנו, והיתה ידיעתנו את שתרי בני אדם ומה שבמצפוניהם, בהעדר תשמיש המבטא, כ"א בהשכלת הנפש והבטה שכלית; בחמת היתה זאת מעלה גדולה אצלינו, להיות כאלהים יודעי תעלומות לב, אבל לפ"ז היו ג"כ המושגים בכלל מרפה לנו ביותר: מפני כמו שהיינו משכילים ויודעים הציורים שבמחשבותי בני אדם, מבלי הצטרכות השימות והברות התיבות, כן היינו יכולים לרשות ולהריח המחשבות ולקבלם, בלי פקיחת עין והפנית החושם, כ"א בכל ע"ד מושכל והיו ח"כ העינים והאזנים והלשון ג"כ מיותרים. ושהדבר נמצא בחקו, זאת ירחה כל מעשיל, מפני שה" ית" רצה לברוא בני אדם ולא מלאים נבדלים, ושובה גדולה עשה אתנו לתת לנו כח הדיבור להתגלות על ידו הציורים הפנימים, ולהודיע זולתם בבירור גמור לנפש תדרשנו, וזה מותר האדם מן הבהמה. ועוד שכל מחשבות אדם ותחבולותיו מזיחותיו ויצרי לבו הוא שחושך תיבות ומילות המורות על העיונים, ויצייר בנפשו חותיות ופיחים המתדמי' על כל החקוי של הדברים שחושך, ואם נשלול ממנו התיבות, הנה הוא חסר ג"כ תחבולות המחשבה*); ואדרבה כח הדיבור פעולתו יותר דק ומהיר ובמעלה יתרה מכל שארי הכחות והחושים, ומטעם שהזכיר המחבר בעצמו, שתשמיש שארי החושים המה בלתי מופלים תחת הרגון, והנוף מתפעל מן המוחשים תמיד בעל כרחו, לא כן הדיבור, שיוכל להניחו לותו כרצונו, עת לחשות ועת לדבר, לפיכך היו לבון עצמו, לולא שארי החושים היוכל להבריח את הוש הריח שידיח דווקא מיני בשמים, אם אין כל מלומה? או להבריח את הוש השמע לשמעו קול קליל, אם מכנף בקליל אין? כי המוחשים פועלים בחושים עצמם, והחושים מתפעלים ומזיגים אותם שלא מרצונם. אם כן מכל הנדחים יוציא זאר מעלת הדיבור, ותפסנו את מרפתו.

ירושלים ג" דף ו" הביא המחבר מקורה על הזמן והמקום, ומחבת הקיצור לא נעורר על כל הספיקות והקשיות

*) הקדמה למילות הגיון לרמב"ם ב"

והפתירות והפיטולים שכפלו בחקירה זו הרחבה מיוחדת ונדבר רק כרמיזה לחכימת מכל מה שעלה במלומדת עיונינו •

"הזמן הוא בעצמו לומנס לותו הדבר הנקרא המשך
"(דיא דויאר) והמקום הוא בעצמו לומנס לותו
"הדבר הנקרא מרחק (דיא ווייטע) ולין להאמן והמקום
"שום יסוד והרכב מלקיים מתחלפים בעצמותם כמו שים
"לשתי הכברות, אבל לומנס הם עצמים מורכבים מחלקים פשוטים
"ומתעצמים בכברת על שני לופנים, זה ע"ז ההמשך וזה ע"ז
המרחק • מה שכיוה להזמן עצמו המשך, והמקום בעצמו בשם
מרחק, הוא בלתי נכוה מפני שמות אלה מורים על תכונת
עיניים ותוארם אחל אחרי הקדם לנו הידועה מה הוא הזמן ומקום
עצמו; כ"ל כצייר במחשבותינו מה הוא המשך? נאמר שהוא
שהיית עין בהתקבלות הזמן הנוכחי העבר, והעתיד, וא"כ
תתחייב מתחילה הידיעה מעצמות הזמן הנוכחי ע"ד שאחר
כן נוכל לשפוט שהנוכחי יתמשך על שיתהווה עבר ויתפשט
המשכותו עד היותו עתיד; כי לא התגלה לנו עדיין רק
עניו ובילור שם המשך לא עניו הזמן העצמי, ואותו הנו
מבקשים לדעת • הולם קריאת המקום בשם מרחק זהו מה
שהסכרת היכה מחייבת, מפני שעניו מקום הוא התעצמות
נקודת דבר בפני עצמו בחלל הרקני (רוים) לא מ הריחוק
והתפשטות בו (עקסטענסיון) •

"והמתבאר מדברינו הוא, שהזמן והמקום לופים כ"א
"כמיות עיוניות המתעצמות בכברתים כלם
"הן רוחניים הן גשמיים והם נופלות בגדר הכמות
"המספרי" כל משכיל לא יערער על זה שרוחני לא יפול
תחת הזמן והמקום ולא תחת ההתפשטות, וגם שהיו בגדר
הכמות המספרי מפני שרוחני היו מסודר מחלקים (תרענליירט)
וא"כ היו בעל חלק; וא"כ לא ידענו פירושו במה שחמך
הן רוחניים •

"הקדמה הראשונה, כי בהוית כ' מיונים, המין פ"א
"הויה דולגרת, והמין הב' הויה
"מתלקחת; הדולגת (הפתלומית) הוא שיתהווה הדבר
"נבת אחת כלו בשלימותו ולא היה שם רגע או מעמד
"מצוע בין ההעדר להויה, אבל מיד היה ג"כ בשלם
"בשלימותו ומהותו, ולא היה שם שום רגע שהיה חסר בה
"משהיינו

„ מעניו כלום , ובעת שהיה במעמד ההעדר היה נ"כ נעדר
„ כלו , ובעת שנעשתה לו חול ההויה היה נ"כ נמצא כלו .
„ המשל בזה הקו הבנדסי (דיוק מחטעמתטיש ליניע) שהוא
„ כמו שידוע בעל כמות מורכב מקוים קטני' וכו' הנה היותו
„ הקו הבנדסי היה הוית בת אחת שמיד שחלה ההויה עליו
„ כן היה נ"כ מיד קו שלם בקומתו ובגיונו וכו' לכל אחרי
„ שידוע לנו שאפילו מן הלפים הלפים בקודות לא יעשה קו כל
„ שהוא , להיות הנקודות בלתי בעלת כמות בעצמן , אבל הן
„ המניח שיניחם עומדים מגבילים תמיד , הקו בהתפשטותו וכ"ש
„ כשלח לפ"ז שמיד שהתחיל ההויה לחול על הקו כבר הצטרכה
„ להיות דולגת הלפים ורבבות קוים וכו" , וזה העניו
„ נקרא הוא הלליהו הויה דולגת או מגיעת בת אחת " מדוע
ידבר המחבר בלשון עלגים להמציא ולבדות מלבו תוארים
ושמות בני בלי שם לא תואר ולא הדר להם כמו שעשה הרבה
פעמים ולדוגמת נגיד הנה מעט מזעיר כמו חולליות ,
שבויים , לחוי הזמן , הויה דולגת ומתלקטת ועוד יותר מזין
מספר , ולפ שכבר העיר ע"ז בסוף הקדמתו ובקש הדמת לבקי
זכות , מ"מ לחכמו מבקשים ממנו שיזהר עצמו בכל מלמלי
כאו זן הגסות והערבוביות , שמכבדים הבנת העניו על הקורא
ויבלבל דבריו בעוסבא המליצה הנאותה (וכאשר עיניו תחזינה
מוסיר שעשה , יש בכאו הנאות והבנין הנעים , יחזו דרכן
כאו כן בכל עניניו) להיותם מקובלים בנעימות ובנקים לב
לב הקורא לותם בטוב טעם ודעת .

מלבד זאת הנה עמודי ההקדמה אשר בית תקיריתו כשען
עליהם ירוממו , וכשבלות ידיש יתך המקרה אשר
קרה במים עליותיו , התולים על בלי מה כ"ש ברוח והבל
פיו של המחבר . ראשון הוא מבואר הביטול , שאין שום
נמלא בטבע שתהיה הויתו ומציאותו בבת אחת מבלי השתנות
מעמד או העברת והשתקת עניו מעמד אל מציאותו או
העדרו , ואם לפעמים נדמה לנו בתילו הדבר בתהוה או
נתעדר בבת אחת , הלא בבקשת האמת אין מתגיחים בחושים
ובמורגשות הפיו כ"א צריכים לחשט ולחפש אחרי האמת הברור
עד מקום שיד החקירה מגעת , ואם אע"פ בפלא הדבר
מאחנו , צריכים אנחנו לתלות בחסרון הידיעה בנו , כי אדם
אנחנו ולא אל *) .

חתימה בדף הסמוך

*) Phädon von Moses Mendelssohn S. 51. u. f. f.